

Afscheid nemen van oude bomen is moeilijk

Al decennialang discussie over vervanging oude lanen

Om de veiligheid te waarborgen, heeft stichting Paleis Het Loo historische eiken op het voorterrein van het paleis verwijderd. Ook worden enkele historische beukenlanen geheel vervangen. Het doet veel stof opwaaien. Een buurtcomité wilde de voorgenomen kap tegenhouden en is uiteindelijk naar de voorzieningenrechter gestapt; de gemeente Apeldoorn toont zich niet blij met de commotie in de buurt. De bomen staan echter op provinciaal areaal, waarbinnen beheerders relatief vrije keuzes mogen maken. Kortom: als het om bomen gaat, zijn emoties gegarandeerd.

Auteur: Karlijn Raats

17 min. leestijd

Beheer

Paleispark Het Loo vormt samen met het Staatsdomein Hoog Soeren en het Kroondomein het bos- en heidegebied Kroondomein Het Loo. Stichting Paleis Het Loo beheert met een eigen onderhoudsdienst onder andere het voorterrein, dat bestaat uit historische eikenlanen (Koningslaan en Loseweg) en historische beukenlanen.

Geen omgevingsvergunning, alleen melding

Advocaat Jilles van Zinderen (HAUT Legal): 'De bomen op het voorterrein vallen onder provinciaal areaal en dus onder de voormalige Boswet, inmiddels de Wet natuurbescherming. Bij voorgenomen kap binnen gemeentelijk areaal geldt de APV en moet een omgevingsvergunning voor de activiteit vellen worden aangevraagd, hier is dat anders; een beschikkende partij die wil kappen binnen provinciaal areaal ('boseigenaar') hoeft alleen een melding te doen bij de provincie. Stichting Paleis Het Loo hoeft dus geen omgevingsvergunning aan te vragen voor de activiteit vellen.'

Uitzondering

'Het kan zo zijn dat bouseigenaren naast de meldplicht bij de provincie

een omgevingsvergunning voor de activiteit vellen moeten aanvragen bij de gemeente. Dit hangt af van de APV van de betreffende gemeente. Als dat het geval is, beschikt de gemeente over een instrument om bijzondere bomen of opstanden te beschermen.' Deze uitzondering geldt niet voor de gemeente Apeldoorn en dus ook niet voor deze casus, laat de boombeheerder van de gemeente Apeldoorn, Peter Huis in 't Veld, weten. Het is verder ook de vraag of het binnen het publiekrechtelijke kader een verschil maakt of de bomen onderdeel zijn van het Rijksmonument.

Ontheffing voor overtreden Wet natuurbescherming

'Wél moet een bouseigenaar, in dit geval de stichting, als hij wil kappen een ontheffing bij de provincie aanvragen voor het overtreden van de Wet natuurbescherming. Andere partijen en personen die daartegen zijn, kunnen hun onderbouwde zienswijze indienen bij de provincie. Daar buigen ecologen zich over hun bezwaren. Vervolgens besluit de provincie om ontheffing te verlenen of om een kapverbod op te leggen. Een voorbeeld daarvan is de situatie dat Staatsbosbeheer een enorm stuk bos wil vellen waarin een bijzondere houtopstand staat, maar dit laatste gebeurt zelden.'

Al zolang het vak boombeheer bestaat, is er de discussie over de vraag wanneer en hoe oude lanen vervangen moeten worden. In deze casus, waarbij stichting Paleis Het Loo een deel van de eiken- en beukenstructuur vervangt, laaien de gemoederen hoog op. De partijen staan op 26 februari zelfs tegenover elkaar bij de voorzieningenrechter in Arnhem. Wat is er precies aan de hand?

Stichting Paleis Het Loo is de beheerder van het voorterrein. 'We wisten dat we binnenkort bomen moesten vervangen. Maar toen onverwacht een eik en een beuk omvielen, hebben we de vervangingsplannen naar voren gehaald,'

vertelt directeur Michel van Maarseveen van Paleis Het Loo aan dit vakblad.

De stichting heeft dus gewacht met het vervangen van de historische eikenlaan vóór het paleis, met eiken van honderden jaren oud, totdat er letterlijk iets omviel. De aftakelende beukenlanen op het voorterrein zijn jonger, maar als ook daar wordt gewacht met de vervanging van hele rijen ligt het probleem van het domino-effect op de loer.

In de plannen voor de vervanging van de historische eiken en beuken op het voorterrein worden de aftakelende lanen in één keer vervangen.

Oud-boombeheerder Dekker: 'Hoelang wachten we met het vervangen van oude lanen?'

Beuken in de Paleislaan. Foto: Stichting Paleis Het Loo

Jilles van Zinderen: 'De bomen op het voorterrein vallen onder provinciaal areaal en dus onder de voormalige Boswet, inmiddels de Wet natuurbescherming. Voor laanvervangings is geen omgevingsvergunning nodig, wel ontheffing voor het overtreden van de Wet natuurbescherming.'

Michel van Maarseveen: 'We creëren opnieuw de lanenstructuur met gelijke hoogte en leeftijd zoals de architect die in 1910 bedoeld heeft.'

De voorzieningenrechter adviseerde Paleis Het Loo beter te communiceren met de buurt

Het is niet vreemd dat buitenstaanders zoals omwonenden de schrik om het hart slaat bij het horen van dit soort beheerplannen. Het is moeilijk om afscheid te nemen van een historische, monumentale boom, laat staan van een hele rij of meerdere rijen. Dit vakblad zet deze complexe casus uiteen met de betrokken partijen.

Historie

Paleis Het Loo in Apeldoorn stamt uit het einde van de zeventiende eeuw. Koning-stadhouder Willem III (1650-1702) had hier zijn jachtverblijf. De eikenstructuren zijn evenals het paleis 330 jaar oud. De eiken in de Koningslaan dateren deels nog uit 1690 en zijn daarmee de oudste laanbomen van Nederland. De beukenstructuren zijn jonger, maar ook daarin staan bomen van meer dan honderd jaar oud.

Noodkap historische eikenrij

Ondanks zorgvuldig beheer en uitgebreide boomveiligheidscontroles door idverde Bomendienst vielen er in het voorjaar van 2020 twee eiken in het Paleispark zonder duidelijke oorzaak om, waarvan één eik door het dak van het paleisgebouw. Een beuk viel bij het entreegebouw tegen de omheining. Volgens de stichting bleek uit onderzoek dat er meer eiken hol waren en aangetast bij de wortels. Er volgde een noodkapaanvraag voor 26 historische eiken, om meer schade aan de gebouwen te voorkomen en uiteraard de risico's voor bezoekers te minimaliseren. Hiervan zijn er inmiddels twaalf gekapt; veertien volgen nog.

Volgens Van Maarseveen begrepen veel omwonenden de noodzaak van de noodkap van de eiken, maar een aantal buurtbewoners

was het er niet mee eens. Ze stelden dat ze te laat waren ingelicht. Bewoner Gert Schouten richtte met buurtgenoten Hans Plattel en Erwin Achterberg een comité op dat naar eigen zeggen zo'n 150 omwonenden vertegenwoordigt: 'We willen als buurt betrokken worden bij zoiets belangrijks als de kap van zoveel oude, bijzondere bomen. Je kunt ze kappen en evenveel nieuwe aanplanten, maar dan zullen veel mensen zich rot schrikken van het nieuwe beeld. En dan is het te laat!'

Het buurtcomité stelt bovendien dat er over de noodkap te laat is gecommuniceerd door Stichting Paleis Het Loo. De laatste verklaart de informatievoorziening aan de buurt belangrijk te vinden en daarom de omgeving vroegtijdig en nauwkeurig te hebben voorgelicht. Directeur Van Maarseveen: 'Hier en daar wordt de integriteit van Stichting Paleis Het Loo in twijfel getrokken. Dat vind ik oprecht jammer.'

De bomencommissie van de gemeente Apeldoorn heeft zich in de zaak verdiept en heeft daarop vragen gesteld aan Paleis Het Loo. Boombeheerder Peter Huis in 't Veld: 'Boomtechnisch en formeel gezien waren de kap- en vervangingsplannen in eerste instantie plausibel. Maar daarnaast gaven inwoners aan dat zij de communicatie onvoldoende vonden. Paleis Het Loo wijt dit aan de coronamaatregelen. Hoe dan ook, de noodkap en de vervangingsplannen vielen een groep omwonenden rauw op het dak. Er werden in paniek beslissingen genomen na het omvallen van de twee bomen. De noodkap van de eiken viel tijdens het broedseizoen van 2020 (dertien eiken bleven staan omdat er nestjes in zaten, red.). De eiken hadden ook na het broedseizoen gekapt kunnen worden, na transparante communicatie met de buurt en een nette ecologische afhandeling. Er was immers geen acuut gevaar voor de stabiliteit, zo staat in de rapporten. Dan was de consternatie in de buurt waarschijnlijk minder hevig geweest. Wij als gemeente hadden de rapporten ook liever eerder gekregen, ook al zijn we formeel geen partij. Gelukkig kregen we later wel de mogelijkheid tot inzage. Hetzelfde gold voor de omwonenden. Ook kregen we pas laat, toen er commotie in de buurt was ontstaan, te horen over de vervangingsplannen voor de beuken. Dit ondanks de mededeling in het informatiebulletin van Paleis Het Loo dat de gemeente Apeldoorn erbij betrokken was geweest voor advisering.'

Gert Schouten (links) en Hans Plattel (rechts): 'Beuken zijn gevoelig voor droogte en zonnebrand, zoals Paleis Het Loo opgaf als oorzaak voor de slechte staat van de beuken. Waarom zou je dan beuken door beuken vervangen? Ons klimaat wordt almaar warmer en droger.'

Marc Lansink: 'Boomtechnisch gezien kun je beuken beter niet een op een vervangen, omdat zowel de nieuwe als de oude aanplant het dan niet goed doet. Beuken concurreren te sterk met elkaar.'

Schuine laan, doorkijk. Foto: Stichting Paleis Het Loo

Anton Dekker: 'Over 50 jaar moet de volgende generatie zeggen: dat hebben ze vroeger mooi gedaan.'

Buurtbewoner Schouten: 'De vervanging van statige rijen oude bomen door jonge aanplant zorgt voor een kaalslag'

Volgens advocaat Van Zinderen is het geen schande dat de omwonenden laat of weinig informatie hebben gekregen: 'Paleis Het Loo heeft geen omgevingsvergunning voor bomenkap nodig. Als men met de omwonenden had gecommuniceerd over de voorgenomen lanenvervanging, zou dat alleen fatsoenshalve zijn. En zeker in het geval van noodkap hebben omwonenden geen inspraak. Dan staat de veiligheid voorop.'

Veiligheid

Het buurtcomité verklaart ook veiligheid belangrijk te vinden, maar vindt toch dat de veiligheid hier ten onrechte als argument wordt gebruikt. Plattel: 'De twee omgevallen bomen zijn niet exemplarisch voor de overige bomen. Er is de afgelopen jaren groot onderhoud gepleegd

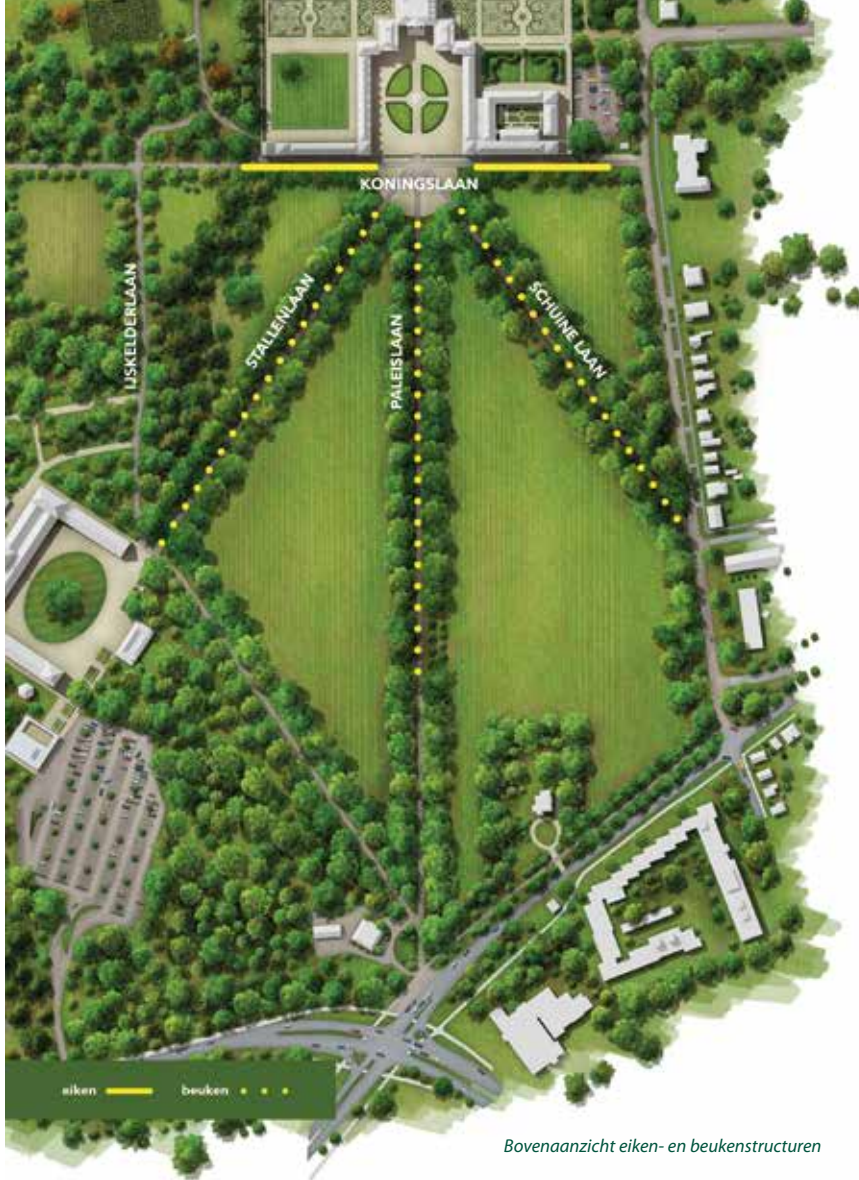
aan de bomen op het voorterrein door een extern boomverzorgingsbedrijf, Bouwmeester Boomverzorging. Dit is duidelijk te merken. Bij storm bleef de schade beperkt tot het uitvallen van enkele takken, zelfs als de bomen volop in het blad zaten.'

Schouten geeft een tweede reden waarom de twee omgevallen eiken niet exemplarisch zouden zijn voor de overige bomen. 'Op 1 april 2019 heeft idverde Bomendienst nog een onderzoeksrapport vrijgegeven over de stabiliteit van de eiken in de Koningslaan. Daarin stond dat uit trekproeven bleek dat er wel dood hout verwijderd moest worden voor de veiligheid, maar er werd geadviseerd om de bomen te behouden. Maar nadat de twee bomen waren omgevallen, was ineens de hele eikenrij gevaarlijk geworden.'

Bomenstichting

Anton Dekker, voormalig boombeheerder van de gemeente Apeldoorn, raakte bij de zaak betrokken als kenner van het terrein. Hij woont en werkte in Apeldoorn en is als pionier op het gebied van groeiplaatsverbetering een bekendheid in heel Nederland. Dekker wandelt al zijn leven lang rond Paleis Het Loo. 'Het Praktijkcentrum Bomen vroeg mij of ik nog examenlocaties wist. Via mijn opvolger bij de gemeente Apeldoorn, boombeheerder Peter Huis in 't Veld, kwam het voorterrein bij Paleis Het Loo in beeld. Mijn oud-collega's maakten een afspraak met Paleis Het Loo en zo raakte ik in gesprek met een beheerder over de noodkap van de eiken. Deze noodkap vormde een interessante case voor de examenkandidaten, maar ook voor mijzelf, aangezien ik het wandelgebied op mijn duimpje ken.'

Paleis Het Loo had al het voornemen om de rij eiken te kappen. Dat kaartte Dekker aan bij de Bomenstichting. Daarop werd deze stichting uitgenodigd voor een gesprek. De Bomenstichting vond het een verstandige beheerkeuze om de eiken te verwijderen. In het gesprek kwam ook

Bovenaanzicht eiken- en beukenstructuren

het plan naar voren om de beukenlanen te kappen.

‘Het houdt een keer op’

In het portaal van het Landelijke Register van Monumentale Bomen van de Bomenstichting staat informatie over de historie van de eiken in de circa 200 meter lange Koningslaan. Deze staan sinds 1991 in dit register opgenomen. Dekker verklaart: ‘Oorspronkelijk stonden in deze eikenlaan 114 eiken. Heel dicht op elkaar, op een plantafstand van 3,77 meter, de afstand van de zogeheten Rijnlandse roede. De afgelopen vijftig jaar is er veel weggefallen. Sinds een schouw in 2004 stond er nog maar een fractie van het oorspronkelijke aantal overeind. Nu staan er nog maar zo’n twintig exemplaren. Dat betekent dat de conditie van de bomen op die plek achteruitgehold is. Sinds het plotselinge omvallen van die ene eik hebben meerdere bureaus onderzoek verricht. Geconcludeerd werd dat deze eiken onder deze omstandigheden nog veilig zijn, maar dat hun levensverwachting niet meer heel hoog is, afhankelijk van de hoeveelheid kroon

die erop blijft staan. Vroeger werd er geoordeeld men met het boerenverstand, door naar de stam te kijken: hij kan nog even mee, of niet. Maar hoe geavanceerder de techniek wordt, hoe meer de grens van de veiligheid kan worden opgezocht. Dat was in deze casus het geval. Maar het is realistisch om te concluderen: voor alle oude lanen geldt dat het een keer ophoudt.’

Dekker voegt daaraan toe: ‘De Bomenstichting heeft wel geadviseerd om de twee nog gezonde eiken bij de Paleispoort aan de Loseweg te beschermen. Aangezien ze aan het begin van de laan staan, is het gerechtvaardigd om ze te laten staan. Bezoekers kunnen bij deze twee ‘poortwachters’ de sfeer van weleer proeven. Paleis Het Loo was voornemens om onderzoek te doen naar de toekomstverwachting van deze bomen, maar de Bomenstichting heeft daar nog geen nader bericht over gehad.’

Kap van historische beukenlanen

Ook de beukenlanen, met daarin zo’n vierhonderd historische beuken, waarvan de jongste

exemplaren uit 1911 stammen, zouden voor een deel in slechte conditie zijn. Dit bleek volgens Paleis Het Loo uit onderzoek in de loop van 2020, onder meer door idverde Bomenstichting, Konijnenberg Bos en Groen en boomexperts van de gemeente Apeldoorn.

Marc Lansink, vestigingsmanager bij idverde Bomenstichting: ‘Wij hebben uit de cyclus van boomveiligheidscontroles geen direct veiligheidsrisico geconstateerd bij de beuken. Maar ze zijn ook niet heel gezond; ze hebben een beperkte toekomstverwachting en staan in slechte grond. Er komt een moment dat ze vervangen moeten worden.’

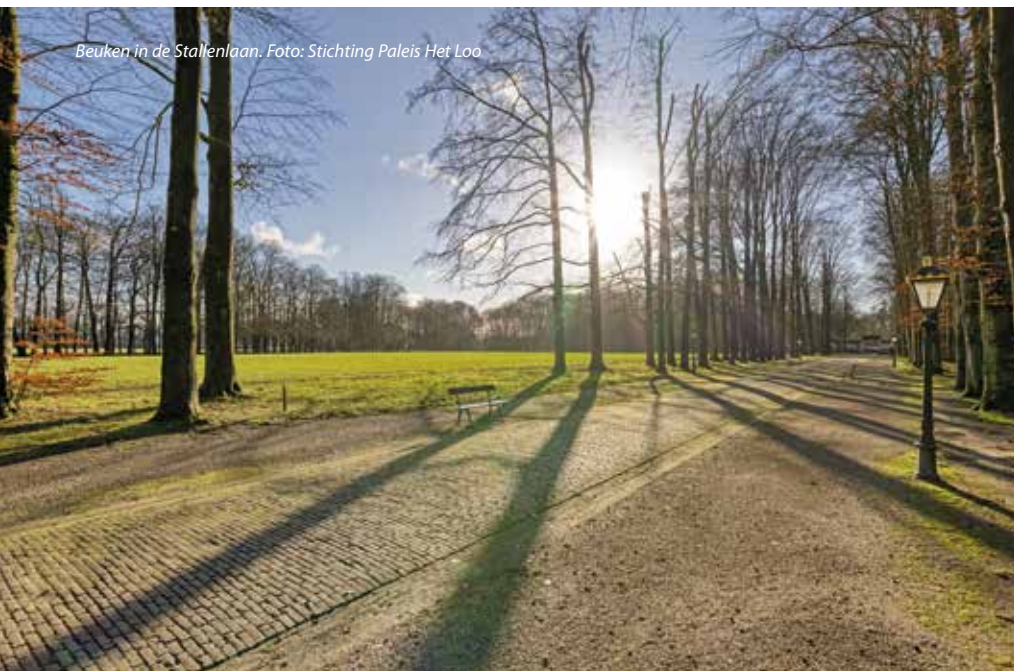
Paleis Het Loo: volledige kap en herplant

De directie van Paleis Het Loo heeft besloten in 2021 de beuken in twee van de vier beukenlanen in fasen te vervangen. In totaal sneuvelen daardoor in één keer enkele honderden beuken van een eeuw oud. De andere twee beukenlanen wil men over een aantal jaren vervangen. Bij de vervanging wordt er steeds grondverbetering uitgevoerd. Copijn tuin- en landschapsarchitecten heeft het vervangingsplan ontworpen en is verantwoordelijk voor de herplant. Dekker herinnert zich: ‘Stichting Paleis Het Loo heeft de buurt toen voorgelicht door middel van brieven en een bijeenkomst. De Bomenstichting gaf destijds aan achter de vervangingsplannen te staan.’

Het vellen van alle bomen in de aftakelende lanen is één van meerdere opties. Een andere mogelijkheid is het inboeten van opengevalen plaatsen, zoals op Landgoed Eyckenstein gebeurt. Dit geeft weliswaar een wat onrustiger beeld doordat de bomen in de rij allerlei verschillende leeftijden hebben en in het geval van beuken ook risico op zonnebrand. Maar de beheerkeuze bij het vervangen van oude lanen beperkt zich tot deze twee opties.

Hoe kijkt Paleis Het Loo aan tegen de stelling dat het zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid is om elke natuurhistorische boom, als onderdeel van het totale natuurhistorische erfgoed, te behouden? Van Maarseveen: ‘We hebben in eerste instantie onderscheid gemaakt tussen de eikenlanen en beukenlanen op het voorterrein. Sommige eiken zijn driehonderd jaar oud; die wilden we eigenlijk zo lang mogelijk handhaven. Dat kunnen we helaas niet meer doen, nu we weten hoe slecht hun conditie is en er een eik op een paleisgebouw is gevallen. Beukenlanen

Beuken in de Stallenlaan. Foto: Stichting Paleis Het Loo

Peter Huis in 't Veld: 'Wij hadden als gemeente de rapporten en beukenvervangingsplannen graag eerder willen inzien, ook al zijn we formeel geen partij.'

Directeur Van Maarseveen: 'Bij een klein restant van een laan moet je gaan denken aan vervanging'

waarin slechte exemplaren staan, kun je boomtechnisch gezien het beste in hun geheel vervangen, begrepen we van experts.' Lansink van idverde Bomendienst verklaart: 'Boomtechnisch gezien kun je beuken beter niet een op een vervangen, omdat zowel de nieuwe als de oude aanplant het dan niet goed doet. Beuken concurreren daarvoor te sterk met elkaar en de bestaande wortelstelsels zijn te zeer met elkaar verweven.' Ook oud-boombeheerder Dekker vindt het een verantwoorde beheerkeuze om oude lanen in één keer te vervangen. 'Het brengt inderdaad risico's met zich mee als je alleen opengevallen plekken inboet. Bovendien is het dan lastig om de bodem grondig te bewerken en te verbeteren. Dit kan wel als alle bomen in een aftakelende rij worden geveld.'

De stichting voelt zich vooral maatschappelijk verantwoordelijk voor een mooi laanbeeld. Directeur Van Maarseveen: 'Het betreft hier niet zomaar een verzameling bomen, zonder enig verband, maar bomen – weliswaar zeer oude – in laanverband. Bomen in een bos, bomen

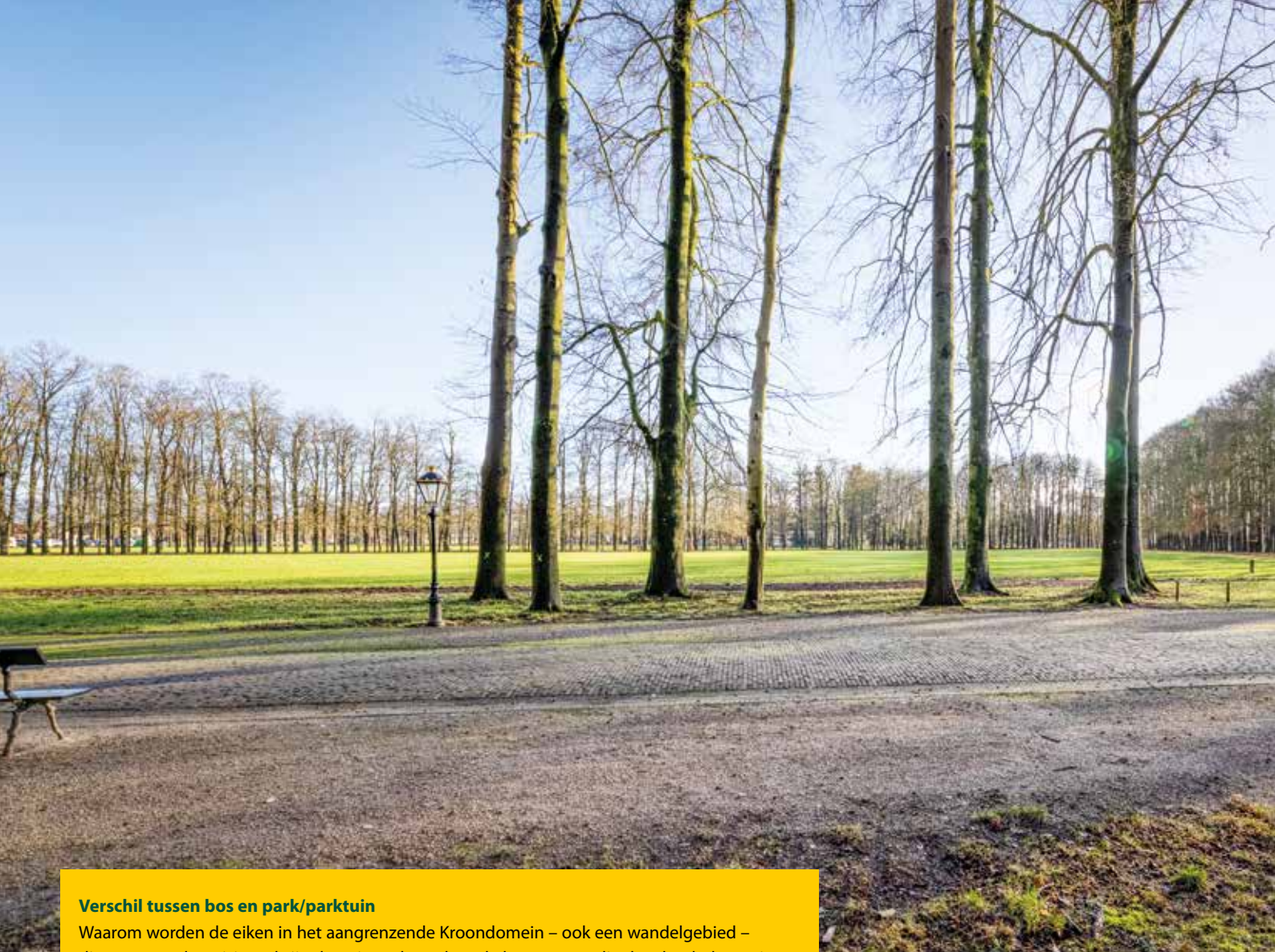
in een park en bomen in een laanstructuur worden verschillend beheerd. De laatste categorie wordt vaker in zijn geheel vervangen als er teveel bomen uit de oorspronkelijke laan zijn verdwenen. Wij delen die visie, omdat we verder vooruit willen kijken dan tien of twintig jaar. We willen een mooi laanbeeld neerzetten voor de toekomst en die verantwoordelijkheid niet naar de volgende generatie doorschuiven. Door bepaalde lanen geheel te vervangen, creëren we opnieuw het lanenbeeld zoals dat in 1910 door de architect is bedoeld: rijen bomen van gelijke hoogte en gelijke ouderdom. We zorgen met deze gezonde nieuwe bomen in een verbeterde bodem voor een goede uitgangspositie voor de toekomst.'

Protest voor behoud natuurhistorisch erfgoed

Het buurtcomité wilde de voorgenomen kap tegenhouden. 'De vervanging van statige rijen oude bomen door jonge aanplant geeft decennialang een totaal ander beeld! Het wordt een grote kaalslag, aldus buurtbewoner Schouten.

'De herinrichting van de lanen gebeurt vanuit een esthetische visie, niet vanuit een visie op het behoud van bestaand natuurhistorisch erfgoed met de aanwezige biodiversiteit. Door de kap van de eiken en beuken wordt er respectloos met monumentaal natuurhistorisch erfgoed omgesprongen. Daarom zijn wij het oneens met de massale kap. Wij delen niet de visie dat alles van gelijke hoogte en leeftijd moet zijn. We zijn er voorstander van om de aanblik van het museum met zijn lanen met oude bomen intact te houden door gefaseerde vervanging per bomenvak.'

Van Maarseveen: 'We willen juist voor de toekomst een uniform, goed boombeeld creëren. De middelste laan blijft voorlopig behouden om die "kaalslag" te voorkomen.' Dekker is het met Van Maarseveen eens: 'Alles wat op het voorterrein staat, wordt vervangen, maar gefaseerd. Wat betreft de eiken: de dubbele rij eiken langs de Loseweg blijft gehandhaafd. De eiken in de Koningslaan worden slechts voor een deel vervangen; de rest van de laan loopt gewoon door in het aangrenzende wandelgebied. De complete flora en fauna komen vast en zeker goed terecht, want het is niet zo dat de gehele structuur verdwijnt. Wandelaars kunnen even verderop de sfeer van weleer opsnuiven. Wat betreft de beuken: de beukenlaan richting de stallen blijft voorlopig buiten schot. De middelste rij beuken blijft voorlopig ook staan. Het gaat alleen om de twee diagonale beukenrijen

Verschil tussen bos en park/parktuin

Waarom worden de eiken in het aangrenzende Kroondomein – ook een wandelgebied – die net zo oud en risicovol zijn dan niet gekapt door de houtvesters die daar het beheer uitvoeren? Van Zinderen: 'Beheerders kunnen risicoafwegingen maken, bijvoorbeeld dat het ene wandelgebied minder druk bezocht wordt dan het andere.' Dekker verklaart: 'Hier geldt het verschil tussen bos en park of parktuin. Rond het voorterrein liggen vele bossen die wandelgebied zijn. Als het stormt, wordt iedereen gewaarschuwd om uit de bossen te blijven; er vallen daar dan altijd wel takken uit bomen of er vallen zelfs hele bomen om. Bij een park of parktuin ligt dat anders: daar moet de veiligheid 100 procent worden gewaarborgd.'

die naar de ingang van Paleis Het Loo wijzen. Dat is een kleine aanslag op het hele areaal. Bovendien: op het moment dat de volgende vervangingsfase begint, is de huidige jonge aanplant alweer halfwassen en is er helemaal geen sprake van een "kaalslagbeeld".

Deze bijval komt wellicht wat paradoxaal over, aangezien de Bomenstichting altijd mediator is geweest in conflicten en strijdt voor het behoud van oude bomen. Dekker verklaart: 'De Bomenstichting koestert monumentale bomen zo lang mogelijk. In een park mag een monumentale boom tot zijn laatste snik blijven staan en dan omvallen. Maar hier spreken we over lanen, en wel over lanen die deels voor het paleis langs lopen en waar veel bezoekers komen. Als lanen of structuren verzwakt raken, houdt het op. Wat betreft de lanen op het voorterrein kun je spreken over een kantelmoment.'

Kappen van gezonde bomen gerechtvaardigd?

Volgens het buurtcomité is meer dan 80 procent van de beuken kerngezond. 'Dat blijkt uit de onderzoeksrapporten die we als buurtbewoners mochten inzien,' zegt Schouten. Van Maarseveen reageert: 'Dit percentage gezonde bomen uit de onderzoeksrapporten betreft *alle* bomen op het voorterrein, ook de bomenrijen die niet gekapt worden. Maar nog belangrijker: in dat percentage zijn *niet* de vele bomen opgenomen die inmiddels verdwenen zijn, net als het feit dat de gehele rij al decennialang in een twijfelachtige staat verkeert. Een voorbeeld: in één van de te vervangen beukenlanen staat nog maar 54 procent van de oorspronkelijke beuken; 46 procent is dus de afgelopen decennia al geveld in verband met aftakeling. De uitspraak dat 80 procent van de nog resterende bomen gezond is, zegt dus niet zoveel.'

Dekker legt uit waarom je beuken in een laanstructuur moeilijk als solitair kunt benaderen: 'Beuken creëren bij elkaar een microklimaat. Zodra je erin kapt, verstoort je dat klimaat. Er treedt bladverbranding, twijgverbranding en kroonsterfte op, want beuken verbranden niet alleen aan de stam, maar ook in de kroon. Bij de beuken op het voorterrein zie ik veel foute signalen in de boomtoppen. Ik zie ijle kronen, kleine blaadjes en afstervende boomtoppen, vooral op plekken waar al kap heeft plaatsgevonden in het verleden. Op satellietfoto's van Google zijn happen uit de lanenstructuur op het voorterrein te zien. Hoe meer kaalslag in een rij, hoe sneller de conditie van de overgebleven beuken achteruitgaat. Het heeft geen zin om te dimdammen over percentages. Ik durf persoonlijk wel te stellen dat het niet goed gaat met de beuken daar.'

Januari 2021: ontheffing

Paleis Het Loo hoefde geen omgevingsvergunning aan te vragen voor de vervangingsplannen, maar wel ontheffing voor het overtreden van de Wet natuurbescherming. Als er in de ogen van de provincie te veel schade aan de natuur wordt aangericht, kan deze een kapverbod opleggen.

Boombeheerder Huis in 't Veld: 'Die eiken hadden ook na het broed- seizoen gekapt kunnen worden'

De provincie heeft een herplantplicht opgelegd, maar gezien de vervangingsplannen van Paleis Het Loo lijkt dat geen probleem te zijn.'

Het definitieve besluit is een domper voor het buurtcomité en voor bomenliefhebbers die tegen de kap zijn. Het buurtcomité kan binnen een korte termijn nog bezwaar maken tegen het besluit, maar dat heeft geen zin als de bomen dan inmiddels zijn gekapt. Daarom is het comité naar de voorzieningenrechter in Arnhem gestapt. Men hoopt dat de rechter Paleis Het Loo zal sommeren om te wachten met de kap, zodat het buurtcomité bezwaar kan indienen. De uitspraak volgt in de tweede week van maart. Wel adviseerde de rechter Paleis Het Loo tijdens de zitting om het gesprek aan te gaan met omwonenden en hen beter voor te lichten over hun mogelijkheden binnen de rechtsbescherming.

'Er wordt nogal eens wantrouwend naar de overheid gekeken, maar ga er maar van uit dat de provincie serieus naar deze zaak gekeken heeft,' aldus Dekker. Hij spreekt zich er nuchter over uit: 'Ik denk dat er weinig anders zou zijn verlopen als de omwonenden wel maximaal hadden geparticipeerd met visies en ideeën.'

Gemeentelijk standpunt: compromis?

Alhoewel dit geen gemeentelijke aangelegenheid is, ging de wethouder op 18 januari toch nog in gesprek met Paleis Het Loo om het standpunt van de gemeente duidelijk te maken. De gemeente hoopt dat er nog een compromis mogelijk is: de beuken vervangen, maar het restant van de dertien eiken in de Koningslaan op het voorterrein intact laten. De vraag luidde of het mogelijk is om dit stuk laan pas te vervan-

gen als de meeste van deze eiken écht op zijn. De gemeentelijke bomencommissie heeft de bewoners eind januari op de hoogte gebracht van het standpunt van de gemeente.

Bij dit gesprek tussen de wethouder en Paleis Het Loo bleek onder andere dat Paleis Het Loo al beschikt over nieuwe rapporten die de situatie van de bomen nog slechter voorstellen dan gedacht.

Politiek

Groen Links-raadslid Paul Baart heeft deze provinciale aangelegenheid op de voet gevolgd, omdat Paleis Het Loo een grote economische rol speelt voor de gemeente.

Baart stelt zich op het standpunt: 'Apeldoorn zet actief in op behoud van bijzondere bomen binnen de gemeentegrenzen. Bovendien heeft de gemeente de ambitie om één groot stadspark te worden met veel groen en biodiversiteit. Daar hoort Paleis Het Loo met zijn voorterrein ook bij; het is een van de grote toeristenattracties van Apeldoorn. Het koninklijk Paleispark staat qua beheer echter op zichzelf. Om een historische parktuin voor de toekomst te waarborgen, moeten er op tijd beheer- en onderhoudsmaatregelen worden genomen.'

Verskil tussen bos en park/parktuin

Waarom worden de eiken in het aangrenzende Kroondomein – ook een wandelgebied – die net zo oud en risicovol zijn dan niet gekapt door de houtvesters die daar het beheer uitvoeren? Van Zinderen: 'Beheerders kunnen risicoafwegingen maken, bijvoorbeeld dat het ene wandelgebied minder druk bezocht wordt dan het andere.' Dekker verklaart: 'Hier geldt het verschil tussen bos en park of parktuin. Rond het voorterrein liggen vele bossen die wandelgebied zijn. Als

Advies- en Ingenieursbureau Tauw heeft onderzoek verricht naar de risico's voor de fauna en (andere) flora ter plaatse. Die bleken dusdanig laag, dat er volgens Tauw nauwelijks beheersmaatregelen nodig zijn.

Toch heeft het buurtcomité voordat het besluit definitief werd bij de provincie een inventarisatie ingediend van de biodiverse fauna in de omgeving van de beukenlanen. Schouten: 'In de rapporten van Tauw komt het erop neer dat de biodiversiteit zich zal verplaatsen naar het naastgelegen Kroondomein. Er wordt gegarandeerd dat er afdoende maatregelen worden genomen, zoals het ophangen van vleermuizenkasten in bomen. Maar er zullen hoe dan ook slachtoffers onder de dieren gaan vallen; dat kan haast niet anders.'

In januari 2021 verleende de provincie definitief ontheffing aan stichting Paleis Het Loo om de beuken te kappen. De bezwaren van omwonenden zijn dus definitief van de hand gewezen. Van Zinderen: 'Paleis Het Loo kan de beuken gaan verwijderen, natuurlijk onder allerlei voorwaarden om de fauna zo min mogelijk te verstoren bij de beoogde werkzaamheden.

het stormt, wordt iedereen gewaarschuwd om uit de bossen te blijven; er vallen daar dan altijd wel takken uit bomen of er vallen zelfs hele bomen om. Bij een park of parktuin ligt dat anders: daar moet de veiligheid 100 procent worden gewaarborgd.'

Beuken voor beuken: verstandig?

Het buurtcomité is toch van mening dat er minder goed is nagedacht over de oplossing. Schouten: 'Beuken zijn gevoelig voor droogte en zonnebrand, zoals Paleis Het Loo opgaf als oorzaak van de slechte staat van de beuken. Maar waarom zou je dan beuken door beuken vervangen? Ons klimaat wordt almaar warmer en droger.'

Dekker haakt hierop in: 'Ik heb namens de Bomenstichting een aanbeveling gedaan aan Paleis Het Loo met betrekking tot de klimaatverandering. Ik kom als adviseur veel in de Achterhoek voor Bomenstichting Zutphen en zie daar veel beuken op hoge zandgronden wegvallen. Het is alarmerend hoeveel beuken er doodgaan, complete lanen. Ook in het Oranjepark in Apeldoorn gaan hele groepen monumentale beuken dood. Bij veel mensen gaat de alarmbel nog niet af, maar dat zal binnenkort wel gebeuren. Je zou dus kunnen beargumenteren dat jonge, sterke eiken op het voorterrein betere vervangers voor oude beuken zijn dan jonge beuken. Maar die keuze ligt bij Paleis Het Loo.'

Lansink van idverde Bomendienst weet te vertellen: 'Een andere boomsoort, die bijvoorbeeld beter tegen droogte kan, is op die plek niet gewenst, omdat Stichting Paleis Het Loo het historische beeld intact wil houden.'

Beheerdraaiboek is essentieel

Beuken door beuken vervangen heeft volgens Dekker wel enige kans van slagen, maar dan moet het beheer hier goed op worden afgestemd. 'Paleis Het Loo liet al weten ondergrondse groeiplaatsverbetering te gaan toepassen bij de herplant. De Bomenstichting heeft daarnaast geadviseerd om ook bovengrondse maatregelen te nemen, namelijk het aanbrengen van een mulchlaag onder de bomen. Dit voorkomt verdroging.'

Verdroging is vijand nummer één voor jonge beukenaanplant op deze plek. 'Het grondwater zit namelijk diep bij het voorterrein van Paleis

Het Loo, het is een hangwaterprofiel. De bomen moeten het hebben van wat er aan regen valt. Nu zijn de laatste drie zomers kurkdroog geweest en wordt het watertekort structureel. Dertig jaar geleden zijn al hele gedeelten met beuken op het voorterrein vervangen. Op veel plekken zie je dat deze jongere beuken het niet goed doen. Als we dit jaar en volgend jaar weer zo'n droge zomer krijgen, redden ze het niet. De nieuwe herplant maakt dan ook weinig kans, zelfs als er beregeningswater wordt aangevoerd.'

Raadslid Baart: 'Het toerisme vermindert niet; mensen blijven geïntrigeerd door het kasteel met zijn lanenstructuren'

De oplossing? Dekker adviseert uitdrukkelijk: 'Beheer zodanig dat de eiken en beuken de kans krijgen om te groeien. Ik wandel daar al mijn hele leven en de afgelopen decennia heb ik gezien dat er vooral wordt beheerd op basis van symptoombestrijding: dood hout weghalen, bomen meten en af en toe bomen kappen. Maar de grond is verschraald doordat de bladeren worden weggeharkt en weggeblazen, want het moet netjes zijn. De eiken staan al niet optimaal, zo tegen het paleis aan: ze hebben te kampen

met hittestress en betreding op het maaiveld. Door de verarming van de bodem en de stress rond de bomen worden ze droogtegevoeliger. Dit geldt ook voor de beuken. Mijn advies was dan ook om rond de nieuwe aanplant niet te harken en te blazen en om niet op te kronen. In plaats daarvan kun je het beste de takken naar de grond laten doorbuigen, zodat ze de bodem bedekken. Daardoor is er minder verdamping en minder instraling door de zon. Het aangezicht van die structuren zal *hangend* zijn. Als het kronendek van de bomen later gesloten is, ontstaat daaronder vanzelf ruimte door lichtgebrek.' Dekker vat samen: 'Onthoud goed: opkronen in combinatie met harken en vegen en het droge klimaat is fnuikend voor nieuwe jonge beuken. Op het voorterrein vinden soms evenementen plaats. De Bomenstichting heeft geadviseerd om een soort wal maken bij de weides, zodat bezoekers en voertuigen tijdens evenementen niet onder de bomen kunnen komen. Leg als beheerder deze maatregelen vast in een draaiboek, want de huidige beheerders vertrekken ooit en maken plaats voor een nieuwe generatie.'

Toeristen afgeschrikt?

Zouden bomenminnende wandelaars afknappen op de toekomstige jonge aanplant? Raadslid Baart ziet daar geen bedreiging in voor het toerisme. 'Ter vergelijking: enkele kasteeltuinen en kasteelparken in de Franse Loire-streek zijn de afgelopen jaren gerenoveerd; oude bomen hebben plaatsgemaakt voor jonge bomen. Hiermee wordt het architectonische beeld en daarmee de totale historische erfenis behouden. Het toerisme is door die tuinrenovaties niet verminderd; integendeel. Mensen blijven even dol op en geïntrigeerd door kastelen, de geschiedenis ervan en de eenheid van de lanenstructuren.'

